

+

MADDE METNİ :

**MADDE 23 : BANKALARDAKİ KİRALIK KASALAR MUHTEVİYATININ
TESPİTİ**

Madde 23 - Bankalar nezdlerindeki kiralık kasa sahiplerinden birinin ölümü halinde (Sulh hâkimi tarafından yapılacak tespit hariç) vergi dairesinin salâhiyetli bir memuru hazır bulunmadıkça kasanın açılmasına ve bu memur huzurunda tespit edilmedikçe muhteviyatının mirasçıları veya kanunî temsilcileri veya vekilleri tarafından alınmasına müsaade edemezler.

MADDE İLE İLGİLİ GENEL TEBLİĞLER :

<u>Tebliğ No</u>	<u>Bölüm</u>
1	16

MADDEYE İLİŞKİN YORUM VE AÇIKLAMALAR :

1. KİRALIK KASANIN AÇILMASI

Bankalar nezdinde bulunan kiralık kasa sahibinin ölümü halinde, kiralık kasanın açılabilmesi için vergi dairesinden yetkili bir memurun bulunması şarttır. Yetkili bir memurun nezareti ile kiralık kasa açılarak, içindeki değerlerin tespiti yapılır. Bu tespit yapılmadıkça kiralık kasalarda³⁹² yer alan değerlerin mirasçılar ve onların kanunî temsilcileri veya vekilleri tarafından alınmasına izin verilmez.

1 Sıra No.lu Veraset ve İntikal Vergisinde tevkifata ilişkin şu açıklamalar yer almaktadır:

"... Madde metninde istihkak sahiplerine bu verginin mevzuuna giren herhangi muamele dolayısıyla para ve senet verebilmek için vergi

+

+

karşılığı olarak tayin olunan nispetlerde tevkifat yapılacağından bahsedilmekte olduğuna göre, vergi mevzuuna giren herhangi bir muamelenin mevcut olması, ödenecek istihkakın para veya senetten ibaret bulunması lazımdır. Bu suretle yapılacak tevkifatın Kanununun 23'ncü maddesinde zikrolunan kiralık kasalar muhteviyatına da şamil olduğuna şüphe yoktur."

Yine 1 sıra no.lu Veraset ve İntikal Vergisi Genel Tebliğinde aşağıdaki açıklamalar yer almaktadır:

"...gereken tevkifatın yapılabilmesi için evvel emirde istihkakı verecek şahıs tarafından keyfiyet bir yazı ile mensup oldukları vergi dairesine bildirilerek nezdlerinde veya kiralık kasada mevcut yukarıda beyan olunan menkul kıymetlerle yabancı paraların değerlerinin takdir ettirilmesi istenecektir. (Kiralık kasaların açılması ve muhteviyatının tespit ve bundan sonra alakadarlara verilmesi, 23'ncü madde iktizasından bulunduğu cihetle değerlemenin, mezkur madde dolayısıyla verilen izahatta tebarüz ettirildiği veçhile tespit sırasında yapılması da mümkündür.) Bu suretle değerlendirme yapıldıktan sonra belli olacak meblağlar üzerinden tevkifat yapılır."

Kasa muhteviyatının, banka tarafından hak sahiplerine verilebilmesi için değerinin tespit ettirilmesi gereken (nakit dışı) senetler ve sair eşyaların Takdir Komisyonu tarafından takdir ettirilmesi ve kiralık kasadan çıkan para ve senetler üzerinden (tasdikname ibraz edilmemişse) tevkifat yapılması zorunludur. (Bkz. m.17)

2. KASA MUHTEVİYATININ TESPİTİ

Bir kiralık kasa sahibinin ölümü banka tarafından haber alındığında, kasa mühürlenmekte, ve ölenin ikametgahının bulunduğu yer vergi dairesine bildirilmektedir. Vergi dairesinden gelen bir memurun nezaretinde kasa açılır ve içindekiler tutanakla tespit olunur. Mirasçılar tarafından vergi ilişkisinin olmadığına dair yazının bankaya ibraz edilmesi ile kasa muhteviyatı mirasçıların tümünün imzası karşılığında para olması halinde derhal, paradan başka değerlerin olması halinde (mücevher, menkul kıymet vs.) ise, bu kıymetlerin değerinin Takdir Komisyonu tarafından

³⁹² Sadece kiralık kasalar değil Menkul kıymetlerin saklanmasıyla ilişkin düzenlemeler de verginin kavranmasına yardımcı olmaktadır. Örneğin Menkul Kıymetler Borsasında müşteri bazında hisse senedi saklamayı öngören ve bu zorunluluğu 01.10.1995 tarihinde yürürlüğe koyan SPK'nun Takasbank işlemleri hisse senetlerini müşteri bazında (müşteri adıyla) takip edilmesine imkân vermekte ve sermayenin vergilendirilmesinde özellikle miras yoluyla kalan hisse senetlerinin varlığının ortaya konulabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

+

takdir edilmesinden sonra yukarıdaki 1.1 no.lu bölümdeki açıklamalarımız çerçevesinde teslim edilebilmektedir.

Sulh mahkemesi hakiminin, kiralık kasanın açılmasına bizzat nezaret ettiği hallerde vergi dairesi memurunun bulunmasına gerek yoktur. Sulh mahkemesi hakimi mirasın taksimi, resmî tasfiyesi, tenfiz vs.gibi hususlarda mirasın malvarlığına ilişkin tespitleri yapmak için re'sen veya mirasçılardan talebi üzerine ilgili yerlere müracaat edebilir. İşte bu gibi hallerde sulh hakimi bankadaki kiralık kasa muhteviyatının tespiti açısından kasanın açılması esnasında hazır bulunur ve kiralık kasa muhteviyatı kendisi tarafından tespit edilir.

Kiralık kasa içinde muhteviyat itibariyle takdir ve değerlendirme işleminin bilirkişi vasıtasıyla yapılmasını gerektiren eşya bulunması halinde, yetkili memur eşyanın takdir komisyonu marifetiyle bilirkişi tarafından değerinin tespiti için gerekli işlemleri yapar. Örneğin kiralık kasa içinden elmas, pırlanta, vs. gibi değer tespiti açısından uzmanlık gerektiren eşyaların çıkması halinde, bu eşyaların bilirkişiye değer tespiti yaptırılmadığı sürece hak sahipleri tarafından tasarruf edilmesi imkânsızdır.

Bu konuda 1 Sıra No.lu Genel Tebliğde şu ifadeler yer verilmiştir:
“...Kasada bulunan malların nev'i ve mahiyetleri ve kıymetleri itibariyle tahvil, hisse senedi, mücevherat, altın ve saire gibi mühim kıymetler olabileceği göz önünde bulundurularak tespit sırasında dikkatli davranılması lazımdır. Bu malların ileride takdir komisyonunca kıymet takdiri cihetine gidileceğinden, takdirde herhangi bir hataya düşülmemesi için lüzum hasil olduğu hallerde tespit esnasında eksper bulundurulması ve hatta takdir komisyonunun hazır bulundurulması takdir işinin orada yapılması, işin ehemmiyetine binaen muvafık olur. Şu kadar ki; bu işlerin mümkün olduğu kadar süratle yapılması hususunun mutlak temini icap eder.”

Tebliğdeki ifadelerden anlaşılacağı üzere hak sahiplerinin bir an önce kiralık kasa muhteviyatına tasarruf edebilmeleri için ivedilikle hareket edilmesi, gerektiği takdirde eksper bulunması, hatta takdir komisyonunun hazır bulunması ve değer tespitinin hemen orada yapılmasını düzenlemiştir. Ancak vergi dairesinden yetkili kişi yerine sulh hakiminin bulunması halinde değerlemeye tâbi mallar için hakim tarafından yapılan tespit üzere tutulan zabtın da vergi idaresine yollanması gerekir.

3. MİRASÇILARIN KİRALIK KASADAN HABERDAR OLMAMALARI

+

+

Kiralık kasa sahibinin ölmüş olduğu banka tarafından kendiliğinden haber alınmaz. Kiralık kasanın açılması (eğer mirasçılarının da böyle bir kasanın varlığından haberleri var ise) mirasçılarının talebi ile olur. Mirasçılarının böyle bir kasanın varlığından haberleri yok ise, kiralık kasanın varlığı ancak, kira döneminin hitamında kira talebi hususunda yapılan yazışma ile veya başka suretlerle ortaya çıkabilir. Kiralık kasalarda murisin ailesinden habersiz olarak sakladığı değerli eşyaların bulunması genelde görülen bir durumdur.

Mirasçılarının böyle bir tereke unsurundan haberdar olmamaları sebebiyle beyannamelerinde kiralık kasa muhteviyatı yer almamaktadır. Çoğu zaman beyanname verme dönemi geçtikten sonra öğrenilen kiralık kasanın varlığı vergisel açıdan çeşitli sorunlar yaratmaktadır. Sadece kiralık kasa değil mirasçılarının sonradan iktisap ettikleri sigorta tazminatları ve varlığını sonradan öğrendikleri herhangi bir servet unsuru da bu cümledendir. Beyan dışı bırakılan bu tereke unsuru için mükellefin iyi veya kötü niyetli olmasına bağlı olarak ceza gündeme gelebilmektedir.³⁹³ Diğer taraftan bunun yeni bir tarhiyat olarak değil, daha önce aynı hukukî sebepten verilen beyannamedeki tereke ile birleştirilmesi ve tarhiyatın kümülatif matrah üzerinden yapılması gerekmektedir.

Bize göre böyle bir durumda mükelleflere ceza uygulanmaması gerekir. Çünkü mükellefin zaten vergi dairesinin bilgisi olmaksızın bu kiralık kasa muhteviyatı mallara tasarruf etmesi imkânsızdır. Öte yandan 20'nci maddeden de hatırlanacağı üzere söz konusu maddenin (b) bendinde, **verilen beyannamede gösterilmeyen mallarla ilgili vergi mükellefiyetinin, bu malların İdarece tespit edildiği tarihte başlayacağı** hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla gösterilemeyen mallar için mükellefiyet de kiralık kasanın açıldığı tarihte başlamalıdır.

Nitekim bu konuda Danıştay tarafından verilen bir kararda³⁹⁴ şu ifadeler yer almaktadır.

“ Kiralık kasa kullanımındaki özellik nedeniyle, murisin böyle bir kiralık kasası bulunduğunu bilmemesi doğal olup aksi de kanıtlanmış değildir. Bu itibarla söz konusu kiralık kasadaki malların yasal süre içinde verilmiş olan ilk beyannamede gösterilmemiş olmasının yükümlünün iradesi dışındaki nedenlerden ileri geldiği, dolayısıyla ortada 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 13/4 kapsamına giren bir mücbir sebebin mevcut

³⁹³ Bkz. Dokuzuncu maddedeki ceza uygulamalarına ilişkin açıklamalar

³⁹⁴ Dn. 7.D. E:1986/1472 K:1988/2472

+

olduğunun kabulü gerekir. Nitekim yükümlünün beyanname ile birlikte Vergi Dairesine verdiği dilekçede, murisin beyan edilenden başka mallarının bulunmasının muhtemel olduğu bildirilerek durum açıklığa kavuşturulduğunda bildirimde bulunacağını bildirmesi de bunu doğrulamaktadır.

VUK.'nun 15'nci maddesine göre mücbir sebeplerden herhangi birisinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemeyeceğinden, olayda beyanname verme süresinin kiralık kasanın açıldığı tarihte başladığının kabulü zorunludur."

4. KİRALIK KASALARDA BAŞKALARINA AİT EŞYALARIN BULUNMASI

Murise ait kiralık kasanın içinde kendisine ait olmayan eşyaların bulunması da muhtemeldir. Muris ölümünden önce yakınlarına veya üçüncü bir şahsa ait bir takım eşyaları kendisine ait kiralık kasada saklıyor olabilir. Böyle bir durumun varlığı halinde mirasçıların kiralık kasada bulunan bazı eşyaların kendilerine ait olduğunu çok açık bir emare olmadığı sürece ispat etmeleri mümkün olmaz. Konu hakkında aşağıya aldığımız bir Danıştay Kararının³⁹⁵ bir bölümünü vererek açıklamalarımızı sürdürelim:

"...kasadan çıkan eşyanın kadın ziynet eşyası olduğu Medenî Kanuna göre aile reisinin, aile fertlerinin eşyalarının muhafaza etmek zorunluluğunda bulunması ve eşler arasındaki emanet ilişkilerinde senet düzenlenmesi teamülden olmaması sebebiyle ziynet eşyasının eşe ve kızına aidiyetini kabul etmek gerektiğinden bahisle bu kalemleri matrahtan düşerek tadilen onayan Temyiz Komisyonu kararı yerinde görüldüğünden davanın reddine karar verilmiştir."

Bu örnekte olduğu gibi mirasçıların kasadan çıkan değerli eşyaların kendilerine aidiyetini gösteren bir belirtinin olması gerekir. Erkek murisin kadın ziynet eşyalarını tasarruf olarak saklamayacağı düşünülerek bu eşyaların karısına ve kızına ait olduğu hükmedilmiştir. Hatta Danıştay bir başka kararında açılan bir kiralık kasadan üzerinde başkalarının isimlerinin yazılı olduğu zarflar içindeki altın keselerinin murise ait olmadığına karar vermiştir.³⁹⁶

³⁹⁵ Dn. 11D. 13.12.1966, E:966/586 K:966/1808 (Karagöz 335)

³⁹⁶ Dn. 11D. 10.11.1965, E:965/337 K:965/447 (Karagöz 336)

+

+

İstanbul Defterdarlığının bu konuda verdiği bir mukteza³⁹⁷ ise şu şekildedir.

“ İlgı yazınız ekini teşkil eden İstanbul 3.Sulh Hukuk Hakimliğinin 1981/97 sayılı kasa açma ve tespit zaptı tetkik olundu.

Söz konusu zabıt 7.7.1980 tarihinde vefat eden ...'ınBankasında mevcut kiralık kasa muhteviyatını tespit için tutulmuştur. Mezkur kasada iki ayrı çanta içindeki yüzon ve yüzondört adet Ata altını tespit edilmiştir.

Ancak bu tespit sırasında her iki çantada da bir kağıt parçasında ‘...Bu altınlar ablam'ye aittir...’ şeklinde bir yazı bulunduğu görüldüğü de zapta geçmiştir.

Müteveffa varisi ...bu altınların kendisine ait olduğu iddia ile veraset matrahına dahil edilmemesini (müşterek kasa kiracısı bulunduğunu beyanla) talep etmekte ise de bu talebin kabulü mümkün değildir.

Zira kasa zaptında mezkur kasanın 9.8.1979 tarihinde ...ve varisi ... namına müştereken kiralandığı ancak banka kartoteksinde varis ... imzası bulunmadığı ve kasanın sadece müteveffa tarafından açıldığının saptandığı görülmüştür.

Bu durumda kasa kiralayıcısı olarak sadece murisi kabul etmek gerekir. Müteveffa tarafından yazıldığı ifade edilen ancak doğruluğu kanıtlanamayan imzasız kağıtları da geçerli addetmemek icap eder.

Aksi ispat olunana kadar söz konusu altınların veraset matrahına dahil edilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır.”

Bu örnekte de görüldüğü gibi Maliye İdaresi kasa kiralama işleminin muris tarafından yapılmış olmasını malların murise ait olduğu yönünde bir kabul için yeterli görmüştür.

³⁹⁷ İst. Deft. Muk. 31.05.1982-21-4990